

Pap Johanna – Vaskó Ágnes

Hétfégy iskolák mint a magyarságtudat erősítésének a szinterei a kanadai magyar diaszpórában

Magyarok Kanadában

2016 szeptemberében a Kőrösi Csoma Sándor program lehetőséget biztosított arra, hogy egy ösztöndíjas – a cikk egyik szerzője, Pap Johanna – kilenc hónapon át segítse a kanadai magyar diaszpóra egyik szervezetét. Kanada legnyugatibb részén nagy szükség volt egy gyógypedagógus-logopédus végzettségű, anyaországi pedagógusra a magyar nyelv tanítása és az identitás kialakítása, erősítése érdekében.

Kanadában a 2011-es statisztikai adatok szerint 316 765 személy vallja magát magyar nemzetiségűnek (is). Ebből 67 195 fő 15 év alatti gyermek. Habár az össznéesség a legfrissebb kutatások szerint növekedett, a nemzeti identitásra irányuló vizsgálat eredményeit egyelőre nem közölték. A 2016-os felmérésből azonban kiderül: 61 235 fő tartja magát magyar anyanyelvűnek, ám az otthoni környezetben csak 19 485-en használják a magyar nyelvet (1).

Az asszimilációra törekvés, a másod- és harmadgenerációs családok, a vegyes házasságok miatt a magyar nyelv használata háttérbe szorulhat. A gyermekek a hétköznapok során angol vagy francia nyelven beszélnek az iskolában, ahol a szókincsük is gyorsabban fejlődik, ezért a családok egy idő után otthon is nyelvet váltanak. A diaszpórában élő magyar közösségek fenntartása csak az újabb generáció segítségével lehetséges. Így a legfiatalabbak magyar identitástudatának megalapozásában – a családi környezet mellett – a magyar iskolák foglalkozásai, programjai adnak esélyt.

Magyar iskolák Kanadában

Országszerte működnek egyházi vagy egyéb egyesületi fenntartású, államilag elismert (bizonyítványt adó) vagy hivatalosan nem támogatott magyar iskolák, amelyek általában hétfégyente nyitják ki a kapukat. Kanada területén nyolc ösztöndíjas tanított magyar iskolában. A megfigyelések és a tapasztalatok szerint a nagyvárosokban – így Torontóban is – az oktatás ott élő magyar pedagógusok által szervezett keretek között történik. Torontóban két bejegyzett magyar iskola is várja a tanulókat. A legnagyobb létszámú, nagyjából 180 gyermeket számláló Szent Erzsébet Magyar Iskolában osztálybontásban oktatják a magyar nyelvet és az egyéb tantárgyakat az óvodától az általános iskoláig, és a diákok a középiskolai tanulmányok folytatására is lehetőséget kapnak.

A Torontótól nem messze elhelyezkedő Windsor, Kitchener és Guelph városokban 20–40 gyermek vesz részt rendszeresen a hétfégy foglalkozásokon. Az életkor szerint kialakított csoportokkal óvodapedagógus, tanító és önkéntes foglalkozik két, két és fél órán keresztül. Az írás és olvasás elsajátítása mellett honismeretet is oktatnak az intézményben, valamint néptánc, kézműveskedés is szerepel a programban. A tanév lezárulta után Guelphben nyaranta intenzív, háromhetes magyar nyelvi, Kitchenerben pedig hagyományörző tábort is szerveznek az érdeklődőknek. A gyermekek nagy többsége társalgási szinten beszél a magyar nyelvet, néhányuk beszédértése kiemelkedő.

A francia kanadai Montrealban egy katolikus óvodai, két iskolás és egy felnőttcsoport is működik mintegy 40–50 fővel. Az óvodásokkal magyar pedagógus foglalkozik, a gyermekek mondókákat, dalokat tanulnak, és kézműveskednek. A kisebb életkorú iskolás csoportot mindig az aktuális ösztöndíjas vezeti, az idősebb diákokat pedig magyar anyanyelvű tanár tanítja, akinek fő feladata a szókincsfejlesztés. A felső tagozatos tanulók közül szinte mindenki rendelkezik junior nyelvvizsgával. A fiatalabbak nyelvtudása a családi háttérüktől függően változatos. A református templom vasárnapi iskolájába nyolc (3–12 év közötti) magyar anyanyelvű gyermek jár.

Nyugat felé haladva Calgaryban található a Bethlen Gábor Magyar Óvoda és Nyelviskola, ahol az óvodában és a nyelviskolában két-két csoportba osztva, mintegy 30 gyermeknek három pedagógus és az ösztöndíjas tartja az órákat. A tantárgyak között magyar nyelv és irodalom, történelem és honismeret szerepel. A tanítók nagy hangsúlyt helyeznek a szövegértés feladataira. Az iskolába járó gyermekek nyelvtudása homogén: a tanulók otthon magyarul beszélő családokból érkeznek. Itt is működik felnőtt-nyelvcsoport, ahova a magyar származásúak mellett a magyar nyelv és kultúra iránt érdeklődő kanadaiak is járnak.

Az előző példától eltérően Kelownában csak 8-10 gyermek vesz részt a magyar iskolai oktatásban. A foglalkozások heti két alkalommal, hétköznaponként zajlanak. A tantárgyak oktatása helyett a 7–14 év közötti gyermekek játékos feladatokon keresztül sajátítják el a magyar nyelvet, emellett hegedűoktatáson is részt vehetnek. Állandó anyanyelvi pedagógus nincs az iskolában, a nyelvoktatás az ösztöndíjas feladatai közé tartozik.

Vancouverben külön működik református és katolikus iskola 20–30 gyermekkel. Az oktatás hétvégén, magyar pedagógusok vezetésével folyik. A nyelvtanulás a népszokásokhoz kötődő kézműves foglalkozásokkal, mesemondással, drámajátékokkal egészül ki.

A Victoriai Magyar Iskola

Az eddig említett iskoláknak szinte mindegyike rendszerszerűen működik, a legtöbb helyen állandó anyanyelvi pedagógus segítségével folyik az oktatás. A victoriai intézmény ellenben csak néhány éve jött létre, ezért a pedagógiai rendszerének nincsenek még kialakult hagyományai. A Vancouver-sziget déli csücskében található Victoria – Brit Columbia fővárosa. Habár a helyi magyarság lényegesen nagyobbra becsüli a saját létszámát, a Victoriai Magyar Társaság programjaiba aktívan 150 tag kapcsolódik be. A fent bemutatott példákkal ellentétben a magyar iskola az ösztöndíjas érkezése előtt alig néhány fős létszámmal, magyar nyelven beszélő tanító nélkül működött. A foglalkozásokat egy pedagógusi végzettséggel nem rendelkező ösztöndíjas vezette, akinek sikerült beindítania a rendszeres iskolai életet. Mivel a foglalkozásokra továbbra is nagy igény mutatkozott a szülők részéről, ezért az addigi havi két alkalom helyett heti rendszerességű tanítási napokat jelöltünk ki (1. kép).

1. kép
Csoportkép a Victoriai Magyar Iskolában

A magyar iskolában érdekelt családok összetétele változatosan alakult. A kilenc családból három esetben a szülők magyar anyanyelvűek, és nemrég költöztek Kanadába. Három családban az édesanyák másodgenerációs leszármazottak, és nem beszélnek magyarul. Közülük az egyik édesanya férje magyar anyanyelvű, a gyermekekkel viszont ő is csak angolul beszél. Rajtuk kívül négy, vegyes házasságban élő család hozta gyermekét az iskolába, közülük két magyar anyanyelvű édesapa és édesanya beszél magyarul a gyermekekhez.

A tanév során 14 tanuló járt minden szombaton a Magyar Házba, hogy együtt játsszanak, tanuljanak. Ha az otthoni környezetben érték magyar nyelvi ingerek a gyermekeket, akkor a foglalkozásokon is használták a magyar nyelvet. Négy gyermek kivételével valamennyi diák beszédértése megfelelő volt, a feladatokat megértették, az utasításokat követték. Az egyik vegyes házasságban született testvérpár közül az idősebbik testvér a beszédprodukció szintjén is kiemelkedően teljesített, míg a fiatalabbik csak néhány szót ismert. Ebben a családban az édesanya magyarul beszélt a gyermekekhez, kivéve, ha fegyelmeznie kellett. A csoportban kivétel nélkül minden tanuló két- vagy többnyelvű volt. Otthon magyarul vagy angolul kommunikáltak, az iskolában angol és francia nyelven beszéltek. A magyar iskola foglalkozásain kívül az egymás közötti kommunikációban az angol nyelvet részesítették előnyben.

Az első iskolai foglalkozáson az is kiderült, hogy a szülők különböző igényekkel, elvárásokkal hozzák gyermekeiket a Magyar Házba, más-más eredményeket szeretnének elérni a kilenc hónap alatt. Legtöbben a magyarságuk közösségben való megélése miatt szerették volna a társaskörhöz szoktatni a gyermekeket. Egyesek pedig frontális oktatást vártak tőlünk. Mi az első pillanattól kezdve szerettük volna motiválni a tanulókat annak érdekében, hogy szívesen látogassák a foglalkozásokat, kedvet kapjanak a rendszeres részvételhez, és ne csak a szülő utasítására induljanak el otthonról. Az eltelt hetek, hónapok alatt alaposan megismerhettük egymást a diákokkal, így életkorukhoz, egyéni sajátosságaikhoz, képességeikhez mérten alakíthattuk ki az órákat, illetve az ünnepi műsorokat. A feldolgozott tananyagok, a felhasznált tanítási módszerek a gyermekek érdeklődési köréhez is igazodtak. Az elsajátítást mindig visszajelzés és dicséret követte, támogatva ezzel is a motivációt.

A diaszpórában pedagógusként tevékenykedő ösztöndíjasok nagy szerepet kapnak a legfiatalabb generáció magyarságtudatának a formálásában. Egy kis létszámú csoportban, ahol az életkor és a nyelvtudás heterogén, illetve a foglalkozások óraszámja is kevés, nincs lehetőség rendszeres gyakorlásra. Mivel egyetlen pedagógus tanítja a csoportot, a munkát nem kezdheti az ábécé elsajátításával. A Victoriái Magyar Iskolában viszonylag új közösség alakult ki. Ezért a közösségtudat megerősítésén túl az elsődleges és legfontosabb cél az volt, hogy a gyermekek a magyar nyelvű ingerek közepette megismerjék a szülők és a nagyszülők anyaországi kultúráját, a hagyományokat, a jeles napokat, és a jövőben is érdeklődjenek magyar gyökereik iránt (2. kép). Nagy odafigyeléssel, közös élményekkel, játékos, interaktív ismeretátadással fel lehet kelteni a fiatalok kíváncsiságát. A kellemes emlékeikre később szeretettel gondolhatnak vissza, és még ha kamaszként nem is foglalkoznak majd magyarságukkal, a jó élmények felnőttként visszaterelhetik őket a magyar identitás kereséséhez.

2. kép
Március 15-i fellépés

Mivel az ösztöndíjas logopédusi munkája mellett néptáncoktatóként is tevékenykedett, a foglalkozásokon a nyelvtanulást mozgásos népi játékokkal, mondókákkal és énekekkel segítette. A tanév során mindig foglalkoztunk az évkörhöz kapcsolódó szokáshagyománnyal. Mindamellet, hogy a népi gyermekjátékok kitűnő lehetőséget biztosítanak a kommunikáció fejlesztésére, a közösséget is erősítik. A magyar nyelvi fejlesztés mellett népi kézműves foglalkozásokra is jutott idő, valamint jeles napjainkhoz kötődő ünnepi ételeket is készítettünk közösen (3. kép).

3. kép
Farsangi fánk sütése

Szombat délelőttönként az óvodások érkeztek elsőként, akikkel ölbeli játékokat játszottunk. A gyermekek életkora ebben a csoportban 2–5 év között volt, de a nagyobbak közül többen is szívesen vettek részt a játékban. Ezután következtek az iskolai foglalkozások, amelyeken a 7–12 évesek mellett az óvodások is részt vehettek. Arra törekedtünk, hogy az ünnepi műsorokra való

készülés ne vegye el az időt az éppen aktuális évszakhoz, hónaphoz, az ünnepekhez köthető jeles napok megismerésétől. A feladatok sorrendje változatos volt annak érdekében, hogy a gyermekek figyelme ne kalandozzon el, és kihasználhassuk azt a mindössze másfél órát, amely a rendelkezésünkre állt. Szünet után következett a néptáncfoglalkozás, amelyen a finommotoros és a nagymozgások fejlesztése állt a középpontban, miközben a népi énekek és játékok segítségével folytatódott a nyelvtanulás.

Nehézségek és eredmények

A programok megszervezésének nehézségét a gyermekek életkorának és nyelvtudásának szélsőségesen különböző mértéke, valamint a technikai feltételek, az óvodai, iskolai eszközök hiánya adta. Olyan játékokat, feladatokat kellett terveznünk, amelyek a csoport összetételéhez mérten mindenkinek izgalmasak, de ettől függetlenül megmarad bennük a differenciálás lehetősége is. Ahhoz, hogy egységes tanmenet alakuljon ki, közelítenünk kellett egymáshoz a szülők kezdeti elvárásait. A szülőknek el kellett fogadniuk, hogy a néhány órás találkozások szombatonként és a korcsoportbontás hiánya nem ad lehetőséget tantárgyi oktatásra. Bízniuk kellett abban, hogy a magyar nyelv elsajátítását, fejlesztését célzó indirekt játékok is eredményesek lehetnek. A gyermekek ugyanis akkor tanulnak a legtöbbet, ha játszva, szinte észrevétlenül sajátítanak el új ismereteket. Ha jókedvvel tehetik ezt, és a korosztályuknak megfelelő feladatokkal, kihívásokkal találják szembe magukat, akkor növekszik természetes kíváncsiságuk, tudásvágyuk, a foglalkozásokon pedig közösen mélyednek el új játékokban, megélve a közös (magyarul) mondókázás, éneklés csodálatos érzését.

A kilenc hónap alatt elért legfontosabb eredmény, hogy a Victoriai Magyar Iskola létszáma az előző évekhez képest bővült, a részt vevő diákok magyar közösséget alkottak. Tapasztalataink és a szülői visszajelzések alapján a gyermekek a tanultakat az iskolán kívül is használták: magyarul mondókáztak, énekeltek. Az órákon igyekeztek magyar nyelven kommunikálni, várták a reakciókat. A megismert hagyományok, jeles napok kapcsán később is rengeteg kérdést tettek fel, érdeklődtek a magyar kultúra iránt. Az ünnepi fellépések során érezhetően javult a koncentrációjuk, a kooperációs képességük.

A jövő megalapozásában nagy hangsúlyt kap a szakképzett, tapasztalt, innovatív, improvizálásra képes pedagógus munkája és személye. Egy anyaországi pedagógussal kialakult kapcsolat, kötődés pozitívan formálja az identitástudatot, és e korai, szenzitív szakaszban a nyelvtanulást is támogatja. A közös játékok és énekek, a zene és a tánc, az együtt megélt pillanatok megerősítik az anyaországhoz, nemzethez való tartozás vágyát, felkeltik a kedvet a saját családi történetek felkutatásához. A Magyar Ház és a szülők segítségével megszilárdítottuk az iskolai munkát, kialakult az a rendszer, amely megteremtette annak a lehetőségét, hogy a gyermekek magyar nyelvi környezetben játszhatnak, tanulhatnak. Ha a következő ösztöndíjasok ezt a munkát egyéni ötleteikkel, személyiségükkel kiegészítve folytatják, akkor néhány év múlva már ifjúsági csoport is működhet az iskolában.

Irodalom

(1) Statistics Canada. <https://www.statcan.gc.ca> (2017. november 8.)

Pap, Johanna – Vaskó, Ágnes: Weekend schools as the arenas for strengthening Hungarian identity in the Hungarian diaspora in Canada

Az írás szerzői

Pap Johanna

beszédtechnika tanár

Debreceni Ady Endre Gimnázium digitális kommunikációs munkatárs Nemzeti Színház, Budapest

logo.papjohanna{kukac}gmail.com

Vaskó Ágnes

elnök

Victoria Magyar Társaskör (Pacific Coast Community Resources), Victoria

agnesvas{kukac}telus.net